

Ime a tartalom nagyjában való jelzése is mutatja, mily gazdag kincses bányája e kötet a székelység történetének. Mindenekelőtt nagy elismerés illeti meg a szerkesztőt a kiválóan becses anyag lelkiismeretes és körültekintő összehordásáért s azután Csíkmegye vezérférfiai: Mikó Bálint főispán és Becze Antal alispán, igen nagy érdemet szereztek, hogy e tartalmas kötet megjelenését lehetővé tették, melyet méltó megismernie mindenkinek, ki a múlt eseményei iránt érdeklődik.

(Csík-Somlyó.)

Dr. Balló István.

A magyar Musset.

(Alfred de Mussetből. Radó Antal. Budapest. 1899. Lampel Róbert kiadása.

Ára: 3 korona.)

A „sivár és elveszett lelkek poétája“ végre magyarul is megszólalt. Hiszszük, hogy sokan fognak érdeklődni iránta. Alfred de Musset immár az egész világon ismert és elismert lírikus, a kinek egyéniségét nem csak költészete, de élete s ebben különösen a lángeszű regényíró-nőhöz, George Sandhoz való viszonya is érdekessé teszi.

Musset azok közül a dalnokok közül való, a kik az úgynevezett „világfájdalmat“ zengik meg szellemes, kápráztató és tüzes strófáikban. A francia költészetben azt a helyet foglalja el, melyet az angolban Byron, a németben Heine, az olaszban Leopardi. De míg Leopardi legmélyebb gyászába is belevegyül a honfibanat s keservének nem csak a maga subjectív fájdalma, hanem a világnak, az emberiségnek is indítékát képezi; míg Heine és Byron pessimizmusának, kételyeinek és legmaróbb szatírának okai is nem csak egyéni bajokban, hanem a szociális élet siralmas állapotaiban és némi világbánatban gyökereznek: addig Alfred de Musset jajkiáltásait mindig a maga alanyi szenvedései okozzák. Fájdalma inkább egyéni, mint világfájdalom s pessimizmusa nem világnézlet, hanem subjectív bajokból született elkeseredése és panaszjaja érzékeny szívének.

De ezt az ő egyéni fájdalmát oly bensőséggel és mély érzéssel, a lángelme oly megragadó varázsával s a nyelv, styl és kifejezés oly erejével és eredetiségével festette, hogy hatása nemcsak a francia költészetben, de más nemzetek irodalmán is mai napig érzik. Az újabb bohémek, köztük a nagy Murger — a kinek „Bohéme-világ“-jára Alfred de Musset novellái döntő befolyással voltak — benne látták mesterüket. Hihető, hogy a nagyközönségnek még sokáig kedvence marad a „Rolla“ írója; hiszen az öröm múlt s csak a fájdalom örök. Az egész Musset pedig mi egyéb, mint a megtestesült fájdalom? . . .

Radó Antal, Petrarka, Leopardi és Ariosto szerencsés fordítója, ez új művével csak megerősített bennünket abban a véleményben, hogy egyike leghivatottabb műfordítóinknak. Messze marad ugyan Szász Károly mesés technikai gyakorlata mögött s nélküli azt a színében

dúskáló, pompázva csillógó nyelvet, melyet Ábrányi Emil „Don Juan“ és „Manfréd“ fordításában ragyogtat; de az idegen költők hangulataihoz való könnyed alkalmazkodásra, a kifejezés találékonyságára s a fordítás hűségére nézve méltán követel helyet úgy az „Órjóngó Loránt“, mint Alfred de Musset verseinek magyarítása elsődrendű műfordításaink között.

Musset-fordításainak egy része régibb keletű, más része arra a pályázatra készült, melyet a Kisfaludy-társaság újabban francia költőkből való műfordításokra hirdetett. Ott ezek jutalmat is nyertek s Lévay József, mint pályabíró, a legnagyobb elismeréssel emlékezett meg róluk. — Lévay nézetét, mely szerint „a fordítás műértékkel bír s irodalmunk nyereségeül tekinthető“, mi is osztjuk. Radó versei könnyen, szabatosan folynak, s lehetőleg ragaszkodnak az eredetihez. A rímre a fordító „füllel hallhatólag“ nagyobb gondot fordít ugyan, mint a verslábra; de úgy látszik, azt tartja, hogy nem a láb a — fő. Egy-egy szeplő, egy-egy hajszálnyi kihagyás vagy betoldás ebben a fordításban is helyet talál, de — igaza van Lévaynak — ez föl sem tűnik a mű gyönyörű egészén. Nyelve választékos, stylje mindenütt emelkedett és élénk.

Kár, hogy Radó nem eszthetikus és essayista is egyszersmind, mert akkor Musset-fordítása elé írói jellemrajzot, vagy széptani fejtegetést is csatolhatott volna. Musset bővelkedik oly eseményekben, melyek a magyar olvasót érdeklik s mint minden nagy lírikusnak: többékevésbé Mussetnek költészete is tükre életének és egyéniségének. Az „Éjszakák“ méltatása alkalmából pl. bele lehetett volna világítani annak a viszonynak szövedékeibe, mely költőnket George Sandhoz kapcsolta. Hiszen — bármint tagadja is a költő tesvérbátyja Paul de Musset — mind a négy Éjszakát a „Lélia“ írónője sugallta; az ő hűtlensége talajából fakadtak fel a musseti költészet e halvány, illatos őszi rózsái. Vagy mily csábító alkalma nyilhatott volna a psychologusnak arra, hogy Musset hirtelen elhallgatásainak okait elemezze! Vagy mennyi szó eshetett volna költőnk neveltetéséről, olaszthoni útjáról, költői fel fogásáról és álláspontjáról, költészetének jellemzéről és helyéről a francia és világirodalomban stb.

Radó minderről egyetlen szóval sem emlékezik meg. Ugy látszik, hogy csakis szigorúan a műfordítóknak köteletségéhez ragaszkodott s nem kívánt ezúttal — mint azt Leopardi és Ariosto fordításában tette, beleszólni az eszthetikus dolgába. Egy jó műfordítás mindenestre többet is ér egy rossz széptani fejtegetésnél.

K. J.

Egy korszerűtlen philosophus.

Gallwitz: Friedrich Nietzsche. Dresden und Leipzig (C. Reissner, 1898. 274 lap. Ára 3 márka. A Dierks-féle „Mämsen der Zeit: Lebensbilder hervorragender Persönlichkeiten der Gegenwart und jüngsten Vergangenheit“ 4-ik kötete.

A Nietzsche-ről, erről a „korszerűtlen“ philosophusról szóló irodalom egyre növekedőben van, sőt komoly gondolkodók, elsőrangú